O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“BOSHQA TARMOQLARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT” KAFEDRASI

MOLIYAVIY HISOBOT AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA O‘TKAZISHNING NAZARIY, TASHKILIY VA METODOLOGIK MASALALARI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
MATERIALLARI
(2024 yil 15 noyabr)

SAMARQAND – 2024

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“BOSHQA TARMOQLARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT” KAFEDRASI

MOLIYAVIY HISOBOT AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA O‘TKAZISHNING NAZARIY, TASHKILIY VA METODOLOGIK MASALALARI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
MATERIALLARI
(2024 yil 15 noyabr)

SAMARQAND – 2024

UO‘K: 657.6-051:006
Sh 63
KBK: 65.053

Moliyaviy hisobot auditini xalqaro standartlar asosida o‘tkazishning nazariy, tashkiliy va metodologik masalalar. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari 2024 yil 15 noyabr kuni. Samarqand, SamISI, 2024. – 454 bet.

To‘plovchi va nashrga tayyorlovchilar:

U.A. Shirinov – PhD, Dotsent;
X.O‘. Po‘latov – katta o‘qituvchi;

Nashr uchun mas’ullar:

K.B.Urazov – iqtisod fanlari doktori, professor;
M.Q.Pardaev – iqtisod fanlari doktori, professor;
S.N.Tashnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor.

Mazkur kitob buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va auditning nazariy va metodologik muammolari, soha sub’ektlarida auditning xalqaro standartlarini keng joriy qilish, jumladan moliyaviy hisobotni MHXSlari talablariga muvofiqlashtirish, “Buxgalteriya hisobi va audit” ta’lim yo‘nalishini xalqaro akkreditatsiyadan o‘tkazish, buxgalterlar va auditorlarni xalqaro sertifikatlashtirish, korxona va tashkilotlarda auditni xalqaro standartlar asosida o‘tkazish, moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirish, korxonalar faoliyati samaradorligini baholash va tahlil qilishga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar natijalari o‘rin olgan. Ushbu to‘plamda tadqiqot natijalari bo‘yicha olingan xulosa va takliflar iqtisodiyotimizning rivojlanishiga, buxgalteriya hisobi va auditni xalqaro andozalar asosida tashkil etishga, ta’lim tizimini kredit-modul tizimiga o‘tkazishga xizmat qiladi.

Oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, doktorantlar, mustaqil tadqiqotchilar, magistrantlar va bakalavrlar, shuningdek korxonalar rahbarlari, buxgalterlar, auditorlarlar va boshqa mutaxassislar uchun mo‘ljallangan.

Ilmiy to‘plam Oliy ta’lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, talabalari, magistrlar, tayanch doktorantura, doktorantura, mustaqil izlanuvchilar va soha mutaxassislariga mo‘ljallangan.

Maqolalar mualliflar tahririda bosilmoqda. Ularda keltirilgan, raqamlar, faktlar, xulosa va tavsiyalarga mualliflar mas’ul. Ularning ayrim fikrlari tashkiliy guruh qarashlariga to‘g‘ri kelmasligi mumkin.

ISBN: 978-9910-702-29-7

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2024

foydalanishni faol amalga oshirish imkonini beruvchi murakkab, doimiy takomillashtiruvchi mexanizmdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари тўплами. 2017-йил. 6-сон.

2.Зорин И.В., Зорин А.И. Профессиональное образование и карьера в туризме: учебник для вузов. - М.: Советский спорт, 2005. - 528 с;

3.Зорин И.В. Теоретические основы формирования содержания профессионального туристского образования. - Автореф. дис...д-ра пед. наук. - М., 2001. - 40 с.

4.Зорин И.В., Зорин А.И. Профессиональное образование и карьера в туризме: учебник для вузов. - М.: Советский спорт, 2005. - 528 с,

5.Зорин И.В. Теоретические основы формирования содержания профессионального туристского образования. - Автореф. дис...д-ра пед. наук. - М., 2001. - 40 с.

Mintaqalarda turizm sohasida malakali kadrlarni uzluksiz professional ta’lim tizimi tarkibidagi darajasini taqsimlashning tahlili

Raxmatov Adxam Itolmasovich – Axborot texnologiyalari va menejment universiteti “Iqtisodiyot kafedrasi” i.f.f.d, dotsenti v. b.

Annotatsiya: Maqolada muallif mintaqalarda turistik kadrlarni uzluksiz professional ta’lim tizimi tarkibidagi darajasining taqsimlanishining tahlilini bayon etgan .

Kalit so‘zlar: mintaqa, turizm, professional, malaka, kadr, strategiya, iqtisodiyot, samaradorlik, turoperator, turpaket, turist, kasb-ta’limi , biznes, oliy ta’lim, menejer .

Abstract: In the article, the author describes the analysis of the distribution of the level of the continuous professional education system of tourism personnel in the regions.

Key words: region, tourism, professional, qualification, personnel, strategy, economy, efficiency, tour operator, tour package, tourist, professional education, business, higher education, manager.

Аннотация: В статье автор описывает анализ распределения уровня системы непрерывного профессионального образования туристических кадров в регионах.

Ключевые слова: регион, туризм, профессионал, квалификация, персонал, стратегия, экономика, эффективность, туроператор, турпакет, турист, профессиональное образование, бизнес, высшее образование, менеджер.

Bizning fikrimizcha, bugungi kunda O‘zbekistonda mintaqalardagi turizm sohasida kadrlarni tayyorlash jarayonida ko‘plab muammolar mavjud. 1990-yillarning boshlariga qadar mamlakatimizda turizm sohasi uchun profilli kadrlar tayyorlaydigan birorta ham oliy o‘quv yurti faoliyat ko‘rsatmaganini aytish kifoya. Shu sababli, mamlakatda turizmni rivojlantirishning asosiy muammolaridan biri O‘zbekiston turizmini xalqaro darajaga ko‘tarishga qodir malakali kadrlarning yetishmasligi deb hisoblash mumkin. Ammo kasb-hunar ta’limining vazifasi nafaqat ichki turoperativ bozor ehtiyojlarini qondirish, balki uning uchun ilg‘or rejimda kadrlar tayyorlashdir. Bu borada oliy oliy ta’lim muassasigacha bo‘lgan ta’limdan oliy o‘quv yurtidan keyingi kasbiy ta’limgacha bo‘lgan vaqt oralig‘ida turizm sohalari uchun zarur bo‘lgan mutaxassisliklar haqida yoshlar ongiga singdirish juda ham muhim bo‘lgan masalalardan biridir va uni tushuntirish tarkibi 1-jadvalda qayd qilingan.

1-jadval

Mintaqalarda turizm sohasi uchun malakali kadrlarni uzluksiz prfessional ta’lim tizimi tarkibidagi darajasining taqsimlanishi

Uzluksiz professional ta’lim tizimi darajasi	**Jamiga nisbatan %da**
Oliy ta’lim muassasigacha bo‘lgan ta’lim	4,0 %
Oliy kasbiy ta’lim	86,2 %
Oliy o‘quv yurtidan keyingi kasbiy ta’lim	3,0%
Qo‘shimcha kasbiy ta’lim	6,8%
Jami	**100**

Albatta, turizm sohasi uchun maxsus kadrlar tayyorlash muammolariga davlat tomonidan e’tiborliroq munosabatda bo‘lish zarur. Turizm mutaxassisliklari bo‘yicha o‘qitish ko‘pincha faqat nazariy darajada amalga oshiriladi, garchi u bu kasbda hal qiluvchi ahamiyatga ega emas. Talabalarga amaliyot, o‘qitish amaliyoti va treninglar orqali berilishi mumkin bo‘lgan ko‘nikmalar juda yetishmayapti. Shu bilan birga,

menejerlarni, turizm mutaxassislarini kasbiy tayyorlash turistik faoliyat sohasidagi tadbirkorlik faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlariga asoslanishi va pedagogik didaktika tamoyillariga tayangan holda, amaliy ko‘nikmalarga katta ahamiyat berish kerak bo‘ladi.

Amaldagi o‘quv dasturlari amaliy ishlarga yetarlicha e’tibor berilmaganligi sababli turizm sohasi tarmoqlarining real ehtiyojlarini qondirmaydi. Bu ko‘pincha turizm sohasida amaliy tajribaga ega bo‘lmagan o‘qituvchilar tomonidan tuzilgan darslik va o‘quv qo‘llanmalariga ham tegishli. Turizm industriyasi uchun malakali kadrlarning katta tanqisligi sharoitida ixtisoslashtirilgan oliy o‘quv yurtlari bitiruvchilari ko‘pincha aniq mutaxassisliklar bo‘yicha ko‘nikma va bilimga ega bo‘lmaganligi sababli talab qilinmay qolmoqda. Sifatli xizmat ko‘rsatish muammosi nafaqat mehmonxona va turizm biznesi xodimlarini, balki turistlarga xizmat ko‘rsatadigan turdosh sohalar mutaxassislarini tayyorlash doirasida ham samarali hal etilmayapti. Hozirgi vaqtda turizm biznesi xodimlarini tayyorlashga mo‘ljallangan yangi “Turizm” va “Mehmonxona ishi” ta’lim standarti ishlab chiqildi. Mutaxassislarga eng katta ehtiyoj esa mehmonxona korxonalarida sezilmoqda. Mehmonxona, turizm va tegishli korxonalarning turli toifadagi mutaxassislarga bo‘lgan ehtiyoji monitoringi yo‘q. Ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalarining ob’ektiv reyting tizimining yo‘qligi yoshlarni ta’lim muassasasini tanlashda chalg‘itadi. Bugungi kunda, asosan, ta’lim muassasalarida ko‘plab qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslari mavjud, ammo bu kurslar ko‘p hollarda amaliy kasbiy bilim va ko‘nikmalarni bermaydi va rasmiy xarakterga ega. Turizm industriyasidan kadrlarni o‘qituvchilikka jalb qilish tizimi mavjud emas. Turizm industriyasi uchun ta’lim xizmatlari bozoridagi mavjud vaziyat uni sifat jihatidan o‘zgartirish bo‘yicha shoshilinch choralar ko‘rishni taqozo etmoqda.

Turizm ta’limida turizm faoliyatining barcha jihatlarini o‘rganish muhim o‘rinni egallaydi, shuning uchun turizm ta’limi kabi konsepsiyaning mazmunini, shu sohada ishlash uchun turli malaka darajasidagi mutaxassislarni tayyorlashni aniqlash mumkin. ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasasida turizm fanlari siklini maxsus ishlab chiqilgan ixtisoslashtirilgan kurslar bilan kasbiy dastur sifatida majburiy o‘rganish va turizm korxonasida majburiy amaliyot sifatida foydalanish lozim.

Turizm ta’limi yagona ta’lim tizimining tarkibiy qismidir. Turizm ta’limi mazmuni tanlangan ish turining ilmiy asoslari va texnologiyasi bilan chuqur tanishishni o‘z ichiga oladi va maxsus amaliy malakalarni singdirish negizida turizm sohasida ishlash uchun shaxsning muhim psixologik va axloqiy fazilatlarini shakllantiradi.

Demak, turizm ta’limi tushunchasi bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indisidan iborat bo‘lib, ularni egallash oliy va o‘rta malakali mutaxassis sifatida ishlash imkonini beradi. Turistik ta’lim muassasasida o‘qishning muhim sharti - bu kasbiy

o‘zini-o‘zi belgilash - shaxsning kelajakdagi ish faoliyatini tanlash bo‘yicha qaror qabul qilish jarayonini aniqlab beradi.

Ishda olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kadrlar tayyorlashning mavjud tizimi xodimlarning na miqdoriy va na sifat tarkibi bo‘yicha ham mehnat bozori talablariga javob bermaydi, bu esa kadrlar tayyorlashda nomutanosiblikka olib keladi va tizimni diskreditatsiyalaydi. Oliy o‘quv yurtiga qadar professional tayyorgarlik asosan kasbga yo‘naltirilgan bo‘lib, ixtisoslashtirilgan sinflarni shakllantirishni o‘z ichiga oladi. Uning maqsadi maktab o‘quvchilarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirish va ularning tanlangan kasbga moyilligini aniqlashdir. Bugungi kunda maktablarda kelajak uchun turizm sohasida kasbiy bilim olishga qaratilgan ixtisoslashtirilgan sinflar kamdan-kam uchraydi.

Bugungi kunda 10 dan ortiq davlat o‘rta maxsus ta’lim muassasalarida boshlang‘ich kasb-hunar ta’limi (kollej va texnikumlar) uchun “Administrator”, “Xizmatchi”, “Ofitsiant, barmen”, “Oshpaz” va hokazo kasblar bo‘yicha kadrlar tayyorlanmoqda. 2010-yilda ushbu muassasalarning kadrlar tayyorlash dinamikasini tahlil qilish shuni ko‘rsatdiki, bitiruvchilar soni tarmoq mehnat bozori talabining atigi 30 foizini tashkil etadi, bitiruvchilarning 34 foizi oliy o‘quv yurtlarida o‘qishni davom yettirmoqda, 42 foizgacha yesa yil davomida turizm sohasini tark etmoqda, buning asosiy sabablaridan biri bitiruvchining ish beruvchining talablariga javob bermasligidir. Bunday vaziyatda malaka oshirish kurslari yordamida ularning malakasini oshirishni tashkil etish emas, balki xodimlarni ishdan bo‘shatish choralari tez-tez sodir bo‘ladi. Kasb-hunar ta’limi bitiruvchilarini tayyorlash sifati ham ish beruvchini ko‘p jihatdan qoniqtirmaydi (25 foizgacha). Bitiruvchilarning kamida 25 foizi o‘rta maxsus ta’lim talab qilmaydigan ishlarni bajaradi.

Hozirgi kunda 15 dan ortiq oliy o‘quv yurtlarida 5 dan ortiq mutaxassislik bo‘yicha turizm sohasi uchun oliy kasbiy ta’lim bo‘yicha kadrlar tayyorlanayotgan bo‘lsa, ularning atigi 20 foizi tarmoq mutaxassisliklaridir, bu esa, shubhasiz, bitiruvchilarning kasbiy tayyorgarligi sifati va ularning keyingi bandligiga ta’sir qiladi. Ayni paytda soha bitiruvchilari umumiy sonining atigi 68 foiziga turizm industriyasida talab borligini ko‘rsatmoqda, buning natijasida ularning salmoqli qismi sohani tark etmoqda yoki oliy ma’lumot talab etilmaydigan lavozimlarda ishlamoqda, ya’ni oliy ma’lumotli bitiruvchilar soni va mehnat bozoridagi talab o‘rtasida nomutanosiblik mavjud.

Albatta, mintalarda turizm sohasi uchun maxsus kadrlar tayyorlash muammolariga davlat tomonidan e’tiborliroq munosabatda bo‘lish zarur. Turizm mutaxassisliklari bo‘yicha o‘qitish ko‘pincha faqat nazariy darajada amalga oshiriladi, garchi u bu kasbda hal qiluvchi ahamiyatga ega emas. Talabalarga amaliyot, o‘qitish amaliyoti va treninglar orqali berilishi mumkin bo‘lgan ko‘nikmalar juda yetishmayapti. Shu bilan birga, menejerlarni, turizm

mutaxassislarini kasbiy tayyorlash turistik faoliyat sohasidagi tadbirkorlik faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlariga asoslanishi va pedagogik didaktika tamoyillariga tayangan holda, amaliy ko‘nikmalarga katta ahamiyat berish kerak bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари тўплами. 2017-йил. 6-сон.

2.Зорин И.В., Зорин А.И. Профессиональное образование и карьера в туризме: учебник для вузов. - М.: Советский спорт, 2005. - 528 с;

3.Зорин И.В. Теоретические основы формирования содержания профессионального туристского образования. - Автореф. дис...д-ра пед. наук. - М., 2001. - 40 с.

4.Зорин И.В., Зорин А.И. Профессиональное образование и карьера в туризме: учебник для вузов. - М.: Советский спорт, 2005. - 528 с,

5.Зорин И.В. Теоретические основы формирования содержания профессионального туристского образования. - Автореф. дис...д-ра пед. наук. - М., 2001. - 40 с.

ЎЗБЕКИСТОНДА КАМБАҒАЛЛИКНИ АНИҚЛАШНИНГ КЎП ЎЛЧОВЛИ ЯНГИ ИНДИКАТОРЛАРИ

Обид Мамаюнусович Пардаев

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги Транспорт, алоқа, туризм ва уй-жой коммунал хўжалиги корхоналари иқтисодиёти, молияси ва нарх сиёсати департаменти директорининг 1-ўринбосари, PhD.

Телефон ва телеграмм: +998 917705800

Аннатация: мақолада кўп ўлчовли камбағалликни аниқлашнинг янги индикаторлари ва уларнинг моҳияти очиб берилган. Бунда прогнозлаштириш ва макроиқтисодий тадқиқотлар институти (ПМТИ), БМТнинг Тараққиёт Дастури (БМТТД), Оксфорд Инсон тараққиёти ва қашшоқлик ташаббуси томонидан ишлаб чиқилган Глобал кўп ўлчовли қашшоқлик индекси каби нуфузли халқаро ташкилотларнинг тавсиялари қиёсий таҳлил қилинган. Булардан келиб чиқиб, мамлакатимизнинг ўзига хос хусусиятларини инобатга олган ҳолда ушбу категорияни ифодаловчи 10 та кўрсаткич танлаб олинган ва улардан амалиётда фойдаланиш тавсия қилинган.

ТОҲИР САТТОРОВ	МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТИГА МУВОФИҚ СОТИШ ЖАРАЁНИ ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	422
РАХИМОВА ГУЗАЛБЕГИМ МУРОДОВНА	МЕТОДИКА АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ	425
RAXMATOV ADXAM ITOLMASOVICH	MINTAQALARDA TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR	426
RAXMATOV ADXAM ITOLMASOVICH	MINTAQALARDA TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLARNI UZLUKSIZ PROFESSIONAL TA’LIM TIZIMI TARKIBIDAGI DARAJASINI TAQSIMLASHNING TAHLILI	430
ОБИД МАМАЮНУСОВИЧ ПАРДАЕВ	ЎЗБЕКИСТОНДА КАМБАҒАЛЛИКНИ АНИҚЛАШНИНГ КЎП ЎЛЧОВЛИ ЯНГИ ИНДИКАТОРЛАРИ	434
NAVRUZOVA FAROG‘AT ABDIHAMID QIZI	AHOLI DAROMDLARINI FISKAL MEXANIZMLAR VOSITASIDA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY MASALALARI	438

MOLIYAVIY HISOBOT AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA O‘TKAZISHNING NAZARIY, TASHKILIY VA METODOLOGIK MASALALARI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
MATERIALLARI
(2024 yil 15 noyabr)

“STAP-SEL” MChJ nashriyoti,
Samarqand - 2024.

ISBN: 978-9910-702-29-7

Tasdiqnoma № 033337 (27.07.2022)
Nashrga ruxsat etildi: 18.12. 2024 y.
© “STAP-SEL” MChJ nashriyoti, Samarqand 2024 y.

7804

2024 yilda chop etildi.
Qog‘oz bichimi A5, 60x84 1/16, Ofset qog‘ozi.
“Times New Roman” garniturasi.
Nashr bosma tabog`i 28.37
Buyurtma № 0143A/24. Adadi 50 nusxa

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining matbaa bo`limida chop etildi.
LICENSE № 025316.
REESTR № X-119112.
Manzil: Samarqand shahar, Shoxrux ko`chasi 60-uy.

ISBN: 978-9910-702-29-7

